Foreløpige erfaringer med 30% miljøvekting i offentlige anskaffelser

Bente Flygansvær & Marit Sjøvaag

earthresQue på Miljøringen, Trondheim
16.september 2025

Bakgrunn

- Global brukes omtrent 12-15% av BNP på offentlige anskaffelser (men store variasjoner)
- I Norge ligger tallet på rundt 15% - dette utgjorde i 2024 omtrent 835 mrd kr.
- Så mye penger tilsier stor markedsmakt
- Offentlige anskaffelser som viktig policy-instrument?

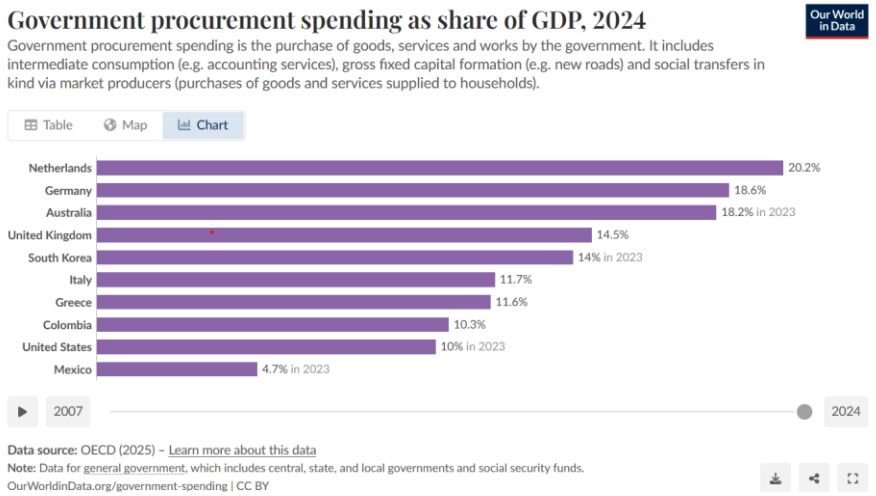

Figure 1: Twelve percent of GDP globally is spent on public procurement

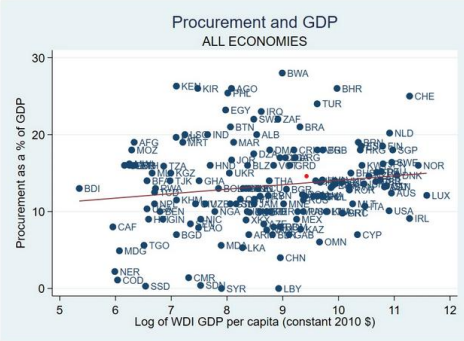

https://ourworldindata.org/grapher/government-procurement-share-gdp?time=2024;
https://blogs.worldbank.org/en/developmenttalk/how-large-public-procurement

Bakgrunn

- Global brukes om
  offentlige anskaf
- I Norge ligger tall
  utgjorde i 2024 o
- Så mye penger ti
- Offentlige anskaf
  instrument?

Albania

Albania puts AI-created 'minister' in charge of public procurement

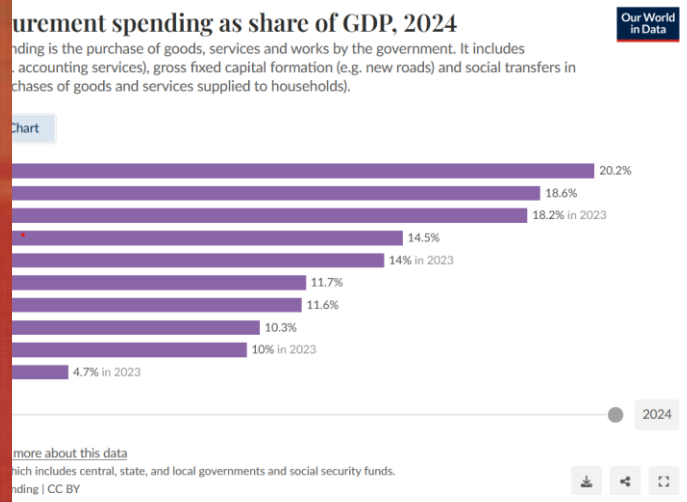

cent of GDP globally is spent on public procurement

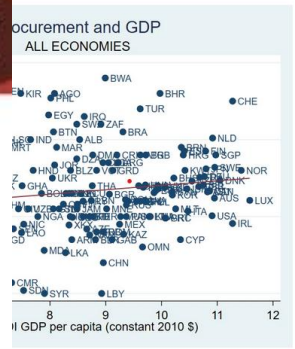

http
http
024;
t

Bakgrunn

- I Norge fordeles de nå 835 mrd kr med
- Statsforvaltning eksl forsvaret 335 mrd kr
- Oljesektoren 92 mrd kr
- Kommuneforvaltningen 322 mrd kr
- Forsvaret 70 mrd kr
- For statsforvaltningen fordelt på innkjøpskategorier:
  - Bygg og anlegg 53 mrd kr i 2024

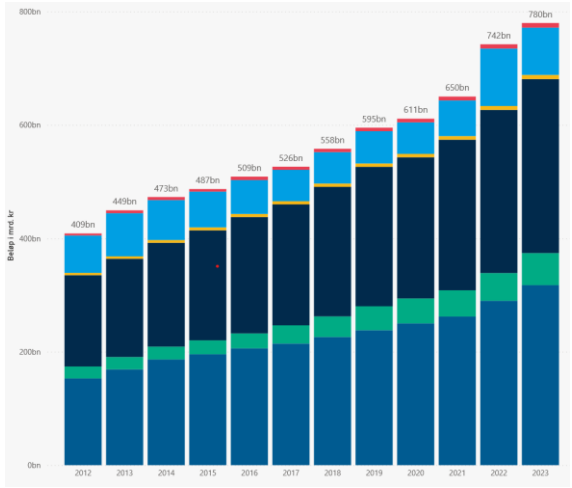

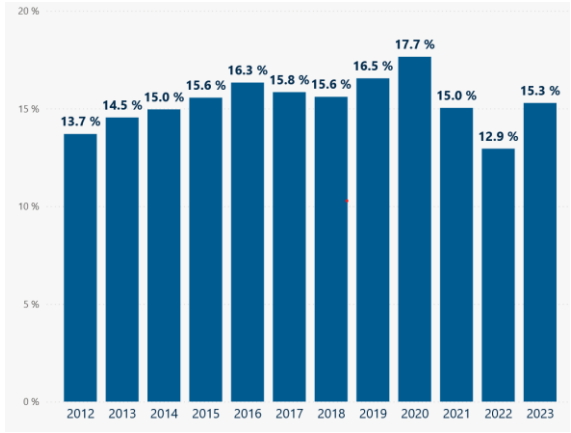

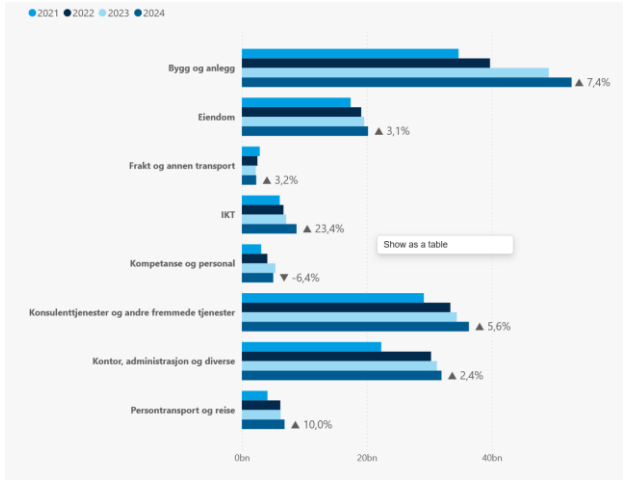

https://dfo.no/nokkeltall-og-statistikk/innkjop-i-offentlig-sektor/utgifter-til-offentlige-innkjop#section-om-innkj-pstallene-4

Vanskelig å gjøre offentlige anskaffelser grønnere

- Riksrevisjonens rapport 2022: Strykkarakter
- Hurdalsplattformen 2021, 6 x 'offentlige anskaffelser':
  - Skjerpe kravene til åpenhet om eierskap og skatt
  - Endre regelverk og praksis for offentlige anskaffelser slik at de støtter viktige mål som bærekraft, gode lønns- og arbeidsvilkår, bruk av lærlinger, innovasjon og lokale ringvirkninger
  - Offentlige anskaffelser må utformes og kontraktstørrelsen må tilpasses slik at norske bedrifter kan delta i konkurransen
  - Kompensere fylkeskommunene for merkostnader ved å velge lav- og nullutslippsteknologi ved anskaffelser av ferger og hurtigbåter
  - Vekte klima- og miljøhensyn med minimum 30 pst i offentlige anskaffelser og høyere der det er relevant
  - Utarbeide en Norgesmodell med nasjonale seriøsitetskrav for alle offentlige anskaffelser
- Er offentlige anskaffelser som poteten – passer til alt?

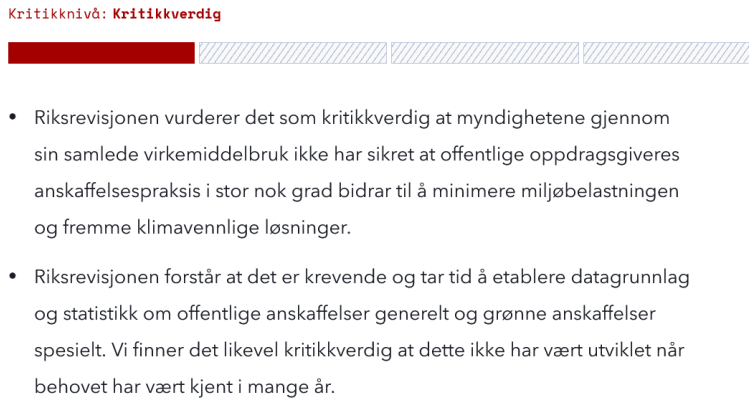

https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2021-2022/undersokelse-av-gronne-offentlige-anskaffelser/;

Høringsuttalelser

Regjeringen.no

Tema Dokument Aktuelt Departement

Forsiden • Dokument • Høringer

Offentlig høring av forslag til skjerpede miljøkrav i offentlige anskaffelser

Høring | Dato: 08.12.2022

Status: Under behandling
Høringsfrist: 08.03.2023

Høringsbrev

Høringsnotat

Høringsnotat.pdf

Preferanser	Innkjøpere (%)	Leverandører (%)	Annet (%)	Totalt (%)
Alternativ 1	1 (1)	4 (9)	1 (6)	6 (4)
Alternativ 2	7 (8)	8 (17)	2 (12)	17 (11)
Alternativ 3	54 (60)	16 (35)	5 (29)	75 (49)
Ingen av de over	27 (30)	18 (39)	9 (53)	54 (36)
Totalt	89	46	17	152

BI

AACSB ACCREDITED EFMD EQUIS ACCREDITED ASSOCIATION AMBA ACCREDITED

Anskaffelsesforskriften – ny § 7-9

Fra anskaffelsesforskriften før regelendringen:

Oppdragsgiveren skal legge vekt på å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger ved sine anskaffelser og kan stille miljøkrav og kriterier i alle trinn av anskaffelsesprosessen der det er relevant og knyttet til leveransen. Der miljø brukes som tildelingskriterium, bør det som hovedregel vektes minimum 30 prosent.

§ 7-9 skal lyde:

§ 7-9.Klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser

(1) Krav og kriterier etter denne bestemmelsen skal ha som mål å redusere anskaffelsens samlede klimaavtrykk eller miljøbelastning.

(2) Oppdragsgiver skal vekte klima- og miljøhensyn med minimum tretti prosent.

(3) Der oppdragsgiver angir tildelingskriteriene i prioritert rekkefølge, bør klima- og miljøhensyn være blant de tre høyest prioriterte.

(4) Tildelingskriterier etter andre og tredje ledd kan erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, dersom det er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene. Dersom oppdragsgiver ikke prioriterer i tråd med tredje ledd, skal det stilles klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, og dette skal begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

(5) Forpliktelsen til å stille krav eller kriterier etter denne bestemmelsen gjelder ikke dersom anskaffelsen etter sin art har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

Foreløpige innsikter

- "Dette jobbes det med"
- 30 % regelen blir innarbeidet "det er jo en regel, og vi følger regler"
- § 7-9 unntaksregelen blir aktivt (og mer) brukt "krav er lettere å bruke enn kriterier»
- God formuleringsevne (spinn?) er viktig – «den som er best i norsk skriftlig vinner»
- Regelen har bidratt til dialog (internt) som har skapt en utvikling - "nå må de snakke med oss»
- "Konservative" organisasjoner har mer utfordring med å få etablert ny praksis
- Rolle i organisasjonen har betydning - er de som sitter nærmere det operasjonelle mer positive?
- De som sitter i nettverk har bedre forutsetninger for å være positive
- Å koble innkjøp på tvers av verdikjeden oppleves krevende "det er hardt for noen å forstå det sirkulære"
- Etterlyser et felles metodeverk for å regne ut miljøpåvirkning
- Veiledere er nyttige til et visst punkt
- Det handler om penger – miljø er dyrere – hva er godt nok?
- Fokus er på krav og kriterier mens oppfølging i kontraktsperioden kan være så som så

Foreløpige innsikter

- "Dette jobbes det med"
- 30 % regelen blir innarbeidet "det er jo en regel, og vi
- § 7-9 unntaksregelen blir aktivt (og mer) b "krav
- God formuleringsevne (spinn?) er viktig – «del
- Regelen har bidratt til dialog (internt) som har sk
- "Konservative" organisasjoner har mer utfordring m
- Rolle i organisasjonen har betydning - er de som sitt
- De som sitter i nettverk har bedre forutsetninger for
- Å koble innkjøp på tvers av verdikjeden oppleves kr
- Etterlyser et felles metodeverk for å regne ut miljøp
- Veiledere er nyttige til et visst punkt
- Det handler om penger – miljø er dyrere – hva er godt nok
- Fokus er på krav og kriterier mens oppfølging i kontraktsperioden kan være så som så

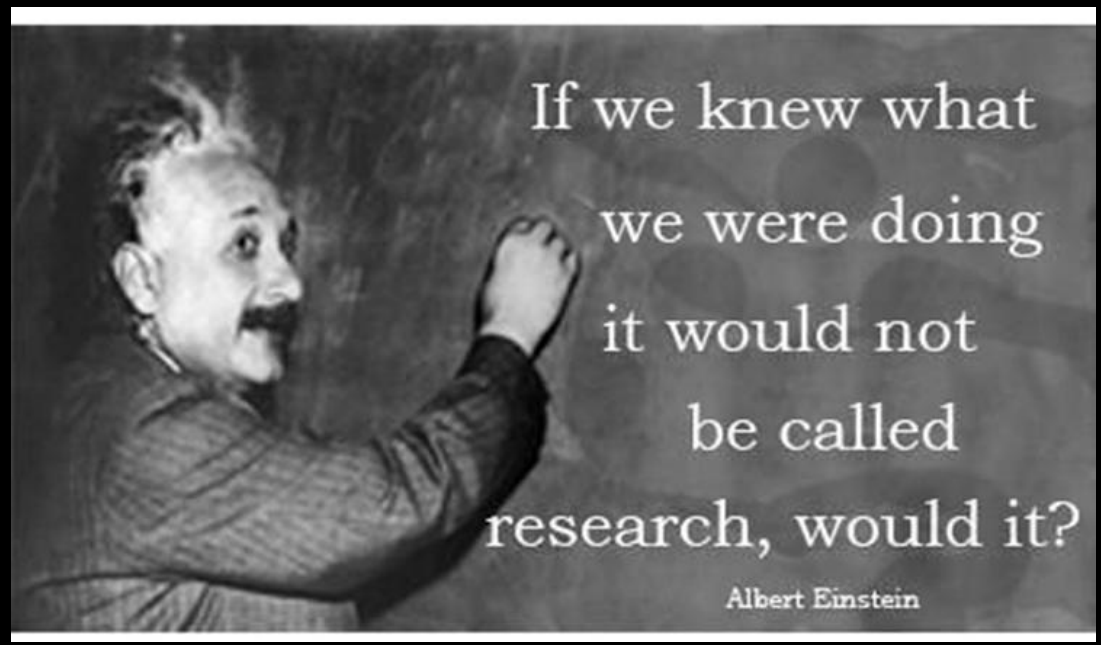

En prosess

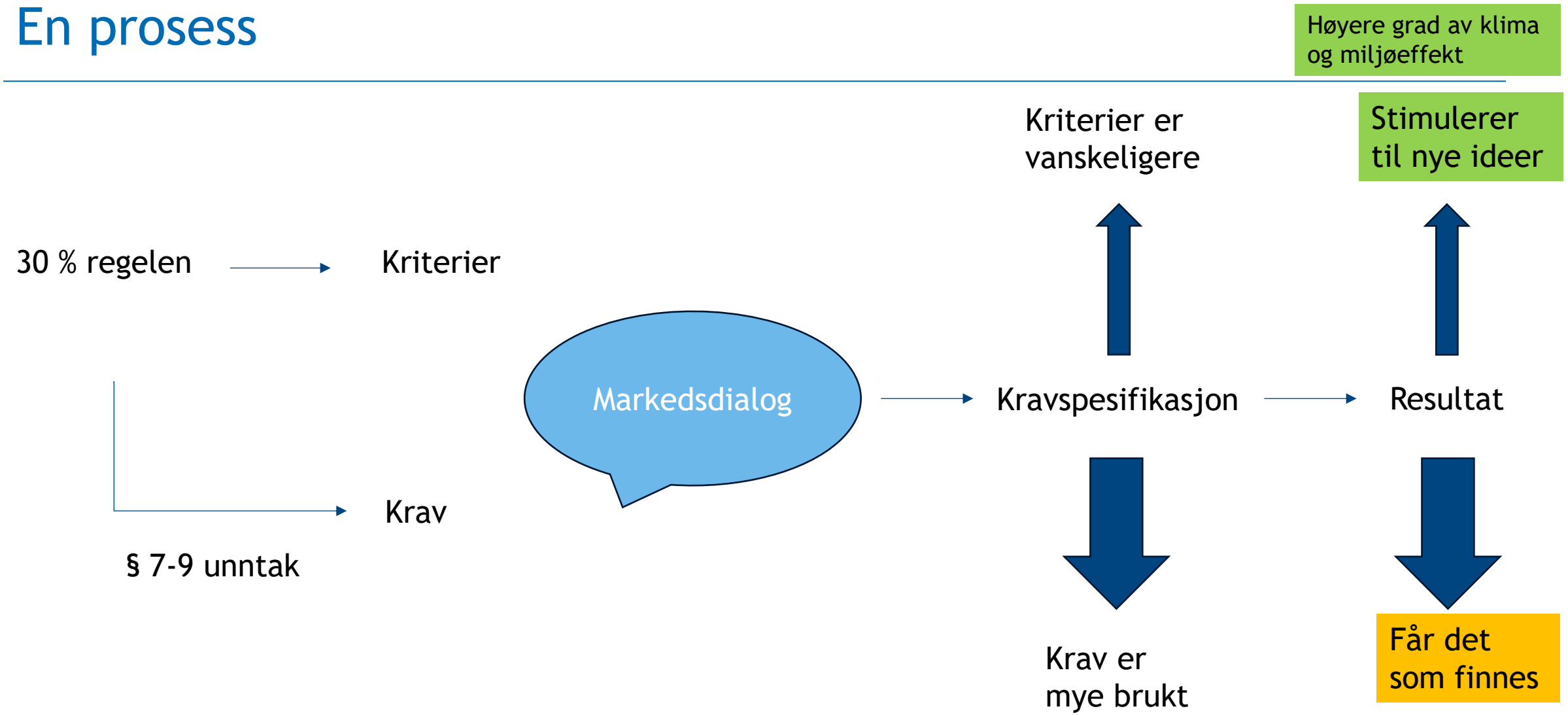
Høyere grad av klima og miljøeffekt
Kriterier er vanskeligere
Stimulerer til nye ideer
30 % regelen
Kriterier
Markedsdialog
Kravspesifikasjon
Resultat
Krav
§ 7-9 unntak
Krav er mye brukt
Får det som finnes
Lavere grad av klima og miljøeffekt

Markedsmakt?

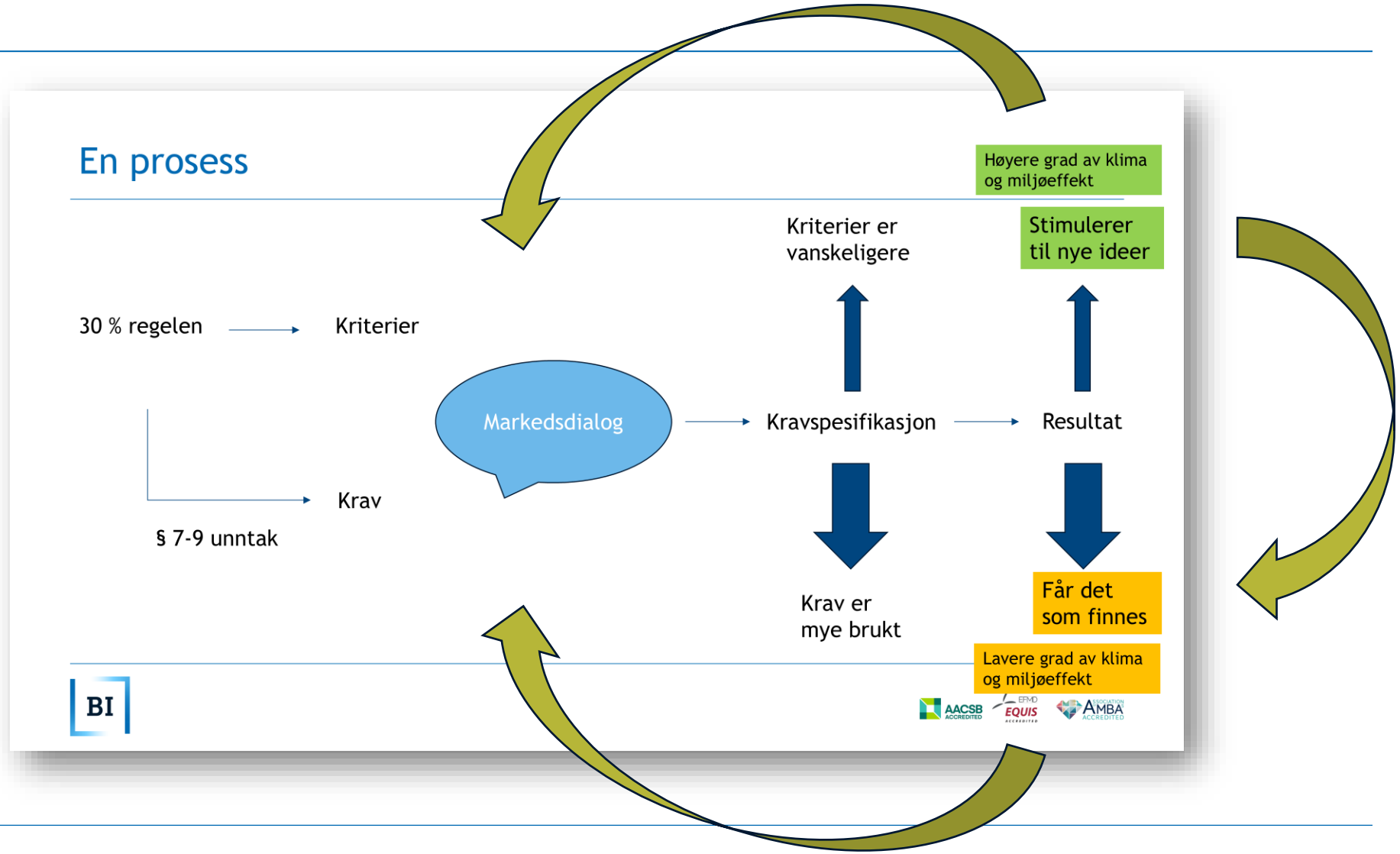

So what?

- ‘Klare retningslinjer’ viktig (har vi fått det med forskriftsendringen? – det er mulig å argumentere for at det iallfall er klarere enn før med overgang fra bør til skal)

- Tolkning av regelverket viktig (fordi praksis avgjøres av hvordan reglene forstås og anvendes – og her har vi to ulike hensyn: ønsket om LIK tolkning uavhengig av geografi – for rettferdighet og konkurranse og slikt; og ønsket om ULIK tolkning avhengig av kontekst – ref ‘rett masse på rett sted’)
  - Metode for å kunne sammenlikne like med like (for eksempel EPDer)

- Oppfølging viktig – og dette har fått for lite plass. Både kontraktsoppfølging (fordi lange kontrakter i dynamisk setting, og muligheter for læring) og monitorering (teller vi antall anbud med klimavekting, eller teller vi reduksjon i utslipp)

https://www.iisd.org/system/files/2024-03/monitoring-green-public-procurement.pdf;
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/08/public-procurement-performance_0ebfe3e7/0dde73f4-en.pdf

BI

AACSB ACCREDITED

EFMD EQUIS ACCREDITED

ASSOCIATION AMBA ACCREDITED